

Agatha Christie'nin piyanosu

'Cinayet romanlarının kraliçesi' Agatha Christie'nin yazar olmadan önce piyanist olmayı çok istediğini biliyor muydunuz? Yazarımız, Christie'nin Greenway'deki yazlık evine geçenlerde yaptığı bir gezide onun Steinway piyanosunun da sergilendiğini gördü ve bu ilginç karşılaşma onu, Christie'nin piyanist hatta daha sonra şarkıcı olmayı düşlediği çocukluk ve gençlik yıllarına doğru sürprizlerle dolu bir yolculuğa çıkardı.

Ahmet Hâşim *Frankfurt Seyahatnâmesi*'nin girişinde, "İnsan, hayatının tatsızlığından ve etrafında görüp bıktığı şeylerin o yorucu alelâdeliğinden bir müddet kurtulabilmek ümidiyle seyahate çıkar. Bu itibarla seyahat "harikûladelikler" avı demektir. Keskin akıllılar "harikûlade"nin zamanımızda artık bir manası kalmadığını söyleyebilirler. Harikûlade hiçbir zaman hakikat sahasında mevcut olmamıştır ki bundan böyle yok olsun" der. Yıl 1932'dir; dünya iki büyük savaş arasındadır. Hastadır Hâşim, Frankfurt'a tedaviye gitmektedir. O ruh hali içerisinde çok da haklıdır, çünkü o "harikûladelikler" gerçekten de şartlar ne olursa olsun insanın hayal gücünde saklıdır. Bir tren penceresinden, yolculuğu esnasında etrafına bakan bir yazarın gördükleri, sonradan kitabının sayfalarında akis bulduğu zaman okurlarının hayallerinde de türlü türlü "harikûladelikler" olarak yeniden şekil alarak onları da sanki o vagonun içine misafir edercesine peşinden sürükleyecek, Frankfurt'a doğru beraberinde götürecektir.

Ama okurları Frankfurt'un sokaklarından ziyade yazarının ruh halini bulacaklardır satırlarının arasında: "İstanbul'un denizini sinirli, ufuklarını mürekkep gibi siyah ve Üsküdar taraflarının göklerini uzak

bir yangının hafif kırmızılıklarına boyanmış bıraktım. Onun için zifiri bir karanlıkta tren Sirkeci'den ayrılırken sınırlarım iyi değildi" diye söze başladığı gibi. "Gece her çeşit kuruntuların kafatasımızın kovuklarından çıkıp

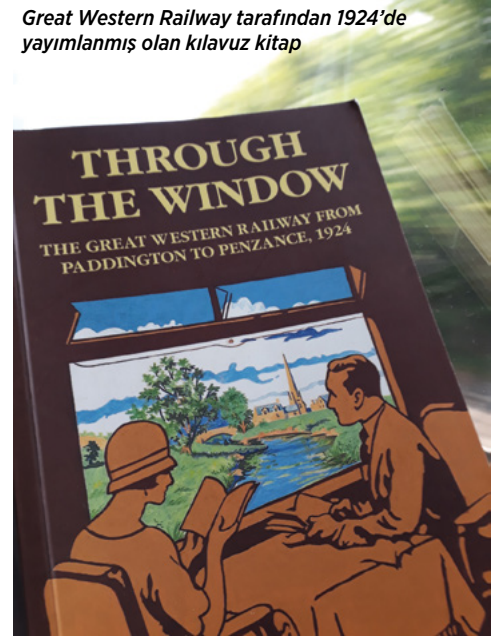

Sebah & Jouiallier'nin objektifinden Sirkeci Garı

Agatha Christie

Great Western Railway tarafından 1924'de yayımlanmış olan kılavuz kitap

hakikat çehreleri takınarak, sürü sürü ortaya dağıldıkları, yeri ve göğü tuttukları saattir” cümlesinden de anlaşıldığı üzere endişelidir Hâşim aynı zamanda. “Ölüm, canları gece alır; acılar gece çözülür, kaza ve kader, gece işini görmeye koyulur” diye de ekler. Sirkeci'den akşamları Avrupa'ya doğru yol alan Şark Ekspresi tarihte benzer ruh halleri içerisinde kimleri bağrına alıp götürmemiştir ki. O trende Hâşim'le birlikte, onun bu duygularına ortak, Tokatlıyan Oteli'nin kapısından az önce çıkmış Hercule Poirot, ya da onun yaratıcısı Agatha Christie de pekâlâ seyahat ediyor olabilirdi, ama Christie'nin İstanbul'da açılan o meşhur

dedektif romanı *Şark Ekspresi'nde Cinayet*'i yazması için daha iki sene geçmesi lazımdı.

Şark Ekspresi'ne kıyasla son derece sade ve küçük, tek vagonlardan oluşan ve otobüs gibi giden dizel trenimizle İngiltere'nin Devon bölgesindeki Torquay kasabasına doğru kırmızı falezlerin arasında köpüklü dalgaları kucaklarcasına kıyıya paralel bir halde kıvrıla kıvrıla yol alırken Hâşim'in çizmiş olduğu tabloya kıyasla nasıl da aydınlık ve günlük güneşlik bir günü yaşıyorduk. Daha önce indiğimiz uzun ekspreste elimden düşüremediğim, Great Western Railway (Demiryolu) Şirketi

tarafından 1924'de yayımlanmış olan *Through the Window* (*Pencereden Bakarken*) kılavuz kitabında yol boyu sağlı sollu tasvir edilen manzaralar ve tarihi binalar, katedraller ve kaleler arasında, eski taş köprülerin altından aheste kanal teknelerinin hâlâ dar su yollarından işlemeye devam ettiği bu coğrafyada geçen 93 sene zarfında, nelerin değişmemiş olduğunu

Greenway'e buharlı tren yolculuğu

Ön cepheden Greenway House ve ana giriş kapısı

Greenway House (Fotoğraf: Emre Aracı)

Greenway'in bahçesindeki çiçekler (Fotoğraf: Emre Aracı)

hızlı ilerleyen bir film şeridine bakarcasına seçmeye çalışıyordum. Ve ne çok yapının, onları saran yeşil alanın, ağaçların ve ormanların esasında hep aynı kalmış olduğuna tanık olmanın huzurunu da bir yandan duyuyordum.

Christie'nin yazlığında "harikûladelikler avı"

Torquay'e yapmış olduğumuz bu seyahatimizin amacı esasında hem Agatha Christie'nin doğduğu bu kasabayı, onun izini sürerek, görmek ve hem de 1938'den 1976'daki vefatına kadar yaz aylarını geçirdiği, Dart Irmağı kıyısında, kayıkhanesiyle birlikte bugün National Trust koruması altında bulunan büyük bir orman ve bahçeler içerisindeki tarihi müze evi Greenway'i gezmektir. Belki de Hâşim'in tabiriyle buna bir tür "harikûladelikler avı" demek daha doğru olurdu; çünkü romanlarından tanıyıp sevdiğimiz bir yazarın hayatına adım atıp bir süre onunla zaman geçirmeye, onu daha yakından tanımaya gelmiştik esasında.

Agatha Christie romanlarının beyazperde ya da televizyon adaptasyonlarından bildiğimiz David Suchet'nin Belçikalı dedektif Hercule Poirot'yu oynadığı veya Joan Hickson'ın Miss Marple'ı canlandırdığı film setlerinden birinin içine düşmüş olduğumuzu hissetsek de Greenway'a gitmek üzere Paignton İstasyonu'ndan bindiğimiz buharlı tren gerçekten de o hatta senelerdir hizmet veren demiryolu ağının bir parçasıydı. Ama burnumuza gelen o kömür ve kurum kokusu arasında 1950 yapımı "Lytham Manor" lokomotifinin ıslığı andırır düdük sesinin ardından ağır ağır hareket eden vagonlar, yükselen buhar sisi içerisinde kaybolurken, çoktan Christie'nin dünyası da kendini Greenway Halt durağından itibaren gözlerimizin önünde belli etmeye başlamıştı. 130 dönümlük bir arazinin içerisinde yer alan Greenway'in şirin bir bekçi kulübesinin yer aldığı bahçe kapısından içeri girildiğinde ise rengârenk çiçeklerden bu İngiliz yazarının romanları kadar bahçe sevgisinin de öne çıktığı derhal hissediliyordu.

Burası gerçekten de tam anlamıyla bir tabiat cennetiydi. Kıvrılarak giden bu yolun sonunda Dart Irmağı'nın bulunduğu boğaza tepeden bakan ağaçlar arasında sade bir biblo gibi duran krem renginde üç katlı taş bir bina karşımıza çıktı. Bugünkü Greenway House 1790'larda inşa edilmişti, ama burada yerleşim 15. yüzyılın başına kadar gidiyordu. Hatta bu krem rengindeki sade yapının yerinde bir

zamanlar yükselen Tudor devrinden kalma eski evde gezgin Sir Walter Raleigh yaşamıştı. Bölgeyi çok iyi bilen Agatha Christie, Greenway'e daha çocukken annesiyle gitmiş ve ev 1938'de satışa çıkarılınca da satın almakta hiç tereddüt etmemişti. Fiyatını ilk olarak on altı bin sterlin olarak duymuş, ama bunun esasta altı bin sterlin olduğunu öğrenince kulaklarına inanmamıştı.

Greenway, Christie'nin okuma üssüydü

Greenway'in çift sütunlu kapısından içeri girince Hermes havasında klasik bir Yunan büstünün başına yerleştirilmiş bir hasır şapka, bir müzeden çok yaşayan bir yazarın evine geldiğimizi hissettiriyordu. Maun ağacından hâlâ işleyen eski bir konsol saat, Agatha'nın çocukluk fotoğrafı, çerçeve içerisinde diğer aile fertlerinin fotoğrafları, babasının Meissen porselenleri koleksiyonu ve her tarafta göze çarpan sayısız kitaplar. Zaten torunu Mathew Prichard'ın anlattığına göre Agatha Christie, Greenway'e yazmak için değil buranın huzurlu, sessiz ve sakin ortamında okumak için gelirmiş ve düzenli olarak ona Londra'daki Harrods mağazasından kolilerle kitaplar yollanmış. Christie hemen hemen her konuda kitap okumuş; nitekim Greenway'de kendi kitaplarının ilk edisyon baskılarının yanı sıra Edward Fitzgerald'ın İngilizce tercümesiyle Ömer Hayyam'ın *Rubaiyat*'ının süslü şık bir edisyonu da hemen dikkatimi çeken kitaplar arasındaydı. Hayyam'ın eseri gibi, İngiliz mobilyalar arasında Şam'dan getirilmiş sedef kakma kutular ve Şark

O Mayıs gününde çıtır çıtır yanmasa da insanın içini ısıtan şöminenin bulunduğu evin giriş katındaki yüksek tavanlı ferah oturma odasında öyle bir obje vardı ki işte Agatha Christie'nin dünyasında bu objenin böylesine önemli bir yeri olduğunu anlamam için dahi bu Greenway seyahati benim açımdan son derece isabetli olmuştu. Bu obje Steinway marka bir kuyruklu piyanoydu; üzerinde ise Agatha Christie'nin notaları hâlâ duruyordu.

işi küçük dolapların önünde durduğu geniş pencereden, dingin bir şekilde akıp giden, üzerinde yandan çarklı buharlı gemilerin hâlâ işlediği Dart Irmağı'nı görmek ise garip bir duyguydu.

İkinci eşi Max Mallowan'ın arkeolog olduğu ve Christie'nin de aynı heyecanla eşini ilk tanıdığı Irak ve Suriye'de onunla beraber arkeolojik kazılara katıldığı ve hatta kimi cinayet romanlarını bu kazılar esnasında yapmış olduğu gözlemlerinden kurgulayarak kaleme aldığı düşünülürse evinin de böylesine egzotik objelerle dolu olmasına şaşırılmamak gerekirdi. Ancak o Mayıs gününde çıtır çıtır yanmasa da insanın içini ısıtan şöminenin bulunduğu evin giriş katındaki yüksek tavanlı ferah oturma odasında öyle bir obje vardı ki işte Agatha Christie'nin dünyasında bu objenin böylesine önemli bir yeri olduğunu anlamam için dahi bu Greenway seyahati benim açımdan son derece isabetli olmuştu. Bu obje Steinway marka bir kuyruklu piyanoydu; üzerinde ise Agatha Christie'nin notaları hâlâ duruyordu.

Greenway boyutlarında tarihi bir

evde kuyruklu bir Steinway'e rastlamak belki olağan dışı değildi, ama Agatha Christie'nin yazar olmadan önce hayata konser piyanisti olmak üzere atılmayı hayal ettiğini ilk olarak burada duyup öğrenmem oldukça şaşırtıcıydı. İngiliz yazar 1950'de başlayıp, 1965'te bitirdiği otobiyografisinde de bu konuya detaylıca yer vermişti; küçük Agatha piyano derslerine, annesinin de yönlendirmesiyle, ilk olarak Torquay'de geçen çocukluk yıllarında ufak tefek, kısa boylu, titiz ve zor bir Alman olan Fraulein Uder'le başlamıştı. Kulak testini başarıyla geçmiş ve müziğe olan yatkınlığını ispat etmişti. Evde hem annesi, hem de babası piyano çalıyorlardı: "Annem Mendelssohn'un *Songs Without Words (Sözsüz Şarkılar)* bestesini ve gençliğinde öğrenmiş olduğu başka parçaları çalardı. İyi çalardı, ama öyle sanıyorum ki müziği çok derinden seven biri değildi. Babam tabii olarak müziğe yatkındı. Kulaktan duyduğu her şeyi kolaylıkla çalabilirdi. Neşeli Amerikan şarkıları, zenci ilahileri ve daha pek çok şeyler" (Agatha Christie, *An Autobiography*, Harper Collins).

Agatha Christie ve Greenway'deki kütüphanesi

Agatha Christie'nin Steinway piyanosu
(Fotoğraf: Emre Aracı)

Agatha Christie
piyanist olmayı
hayal ettiği
Paris'te, 1906

Fraulein Uder'le Schumann'ın *Träumerei* parçasından sonra Grieg'in *Peer Gynt*'ünden *Morgen*'e geçmişlerdi. Ama Fraulein Uder küçük Agatha'ya Czerny'nin etüdlerini de öğretiyordu. Şirin melodili parçalar güzel işlemeli, çiçek açan goncalar gibiydiler, ama o çiçekler gün gelince solup gidiyorlardı; önemli olan sağlam bir köke ve yapraklara sahip olabilmektir ve bunun da tek yolu etüd gibi egzersizleri iyi ve düzenli olarak çalışmaktan geçiyordu. Agatha Christie'nin, satırlarını ilgiyle okuduğum otobiyografisi hiç beklenmedik bir anda sanki bir piyano metoduna dönüşmüş gibiydi.

11 yaşında babasını kaybeden Agatha 1905'te eğitimi için Paris'e yollandı ve piyano dersleri burada da devam etti. Bu defa Madame Legrand adında yaşlı bir hanımdan ders almaya başladı. Madame Legrand piyano derslerinde öğrencilerinin eserleri ilk görüşte deşifre ederek okumalarına önem veriyor ve onlarla birlikte yeni bir parçayı mutlaka düet olarak çalıyor, ama zaman zaman kollarını fazla açtığı için Agatha uzun taburede köşeye sıkışmak zorunda kalıyordu. Bazen de bas partisini çalan Agatha yerini kaybediyor ve melodiye kendisini kaptırmış olan Madame Legrand başını almış giderken bir anda durarak "berbat" deyip tekrar başa dönüyorlardı. Bu arada dönem sonunda verilecek olan resital günü de giderek yaklaşmaktaydı; Agatha, Beethoven'ın opus 13, 8 numaralı *Patetik Sonatı*'ndan son bölüm olan *Rondo Allegro*'yu, bestecisinin adını hatırlamadığı *Serenade d'Aragona* adında bir başka parçayla birlikte çalacaktı. Ancak içini devamlı endişeler kaplamaya başlamıştı; rüyalarında piyanonun tuşları takılıyor, piyano yerine org çaldığını, ya da resitale geç

kaldığını görüyordu. Konserden iki gün önce ateşi çıkmış, revire kaldırılmış ve annesi okula çağrılmıştı. Resitalde çalmamasına karar verildi.

Günde yedi saat piyano çalışan küçük Agatha

Agatha, Arc de Triomphe'un hemen arkasındaki Avenue de Bois üzerinde bulunan Miss Dryden'in özel okuluna yazılınca da piyano derslerine bu defa Charles Fürster adında Avusturyalı bir piyano öğretmeniyle devam etti. Bu dersleri Agatha otobiyografisinde şöyle hatırlayacaktı: "İyi ama ürkütücü bir

"Büyük bir gayretle
günde yedi saat piyano
çalışıyordum. Sanırım
içimde kontrol edilemeyen
bir umut doğmaya
başlamıştı - şuuruma
dahi tam olarak geldiğini
sanmıyorum, ama hep
arka plandaydı - belki
de piyanist olabilir,
konserlerde çalabilirdim.
Bu uzun ve zorlu bir süreç
olacaktı, ama her geçen
gün daha da ilerleme
kaydetmekte olduğumun
farkındaydım."

öğretmendi. Öğrenci çalarken odanın içinde dolaşıp dururdu. Dinlemiyormuş gibi görünür, pencereden dışarı bakar, bir çiçek koklar, ama yanlış bir nota veya yorum duyarsa da aniden bir kaplan gibi yerinden sıçrayarak "Burada niye böyle bir şey çalıyorsun? Berbat" diye bağırırdı. Sinir bozucuydu, ama zamanla insan alışıyor. Chopin tutkunuydu; bu yüzden de onunla Chopin'in etüdlerini ve valslerini çalıştım, *Fantaisie Impromptue*'yü ve baladlardan bir tanesini öğrendim. Ondan çok şey öğrendiğimi biliyordum ve bundan dolayı mutluydum. Beethoven'ın sonatlarını, birkaç tane hafif parçayla, onun tabiriyle 'salon parçaları'yla,

birlikte çalıştım. Fauré'nin *Romans*'ını ve Çaykovski'nin *Barkarol*'ünü de başka parçaların yanında öğrendim. Büyük bir gayretle günde yedi saat piyano çalışıyordum. Sanırım içimde kontrol edilemeyen bir umut doğmaya başlamıştı - şuuruma dahi tam olarak geldiğini sanmıyorum, ama hep arka plandaydı - belki de piyanist olabilir, konserlerde çalabilirdim. Bu uzun ve zorlu bir süreç olacaktı, ama her geçen gün daha da ilerleme kaydetmekte olduğumun farkındaydım".

Piyanist olma hayalleri bir tarafta, Miss Dryden'in okulunu ziyaret eden ve kendisi de Fürster'in öğrencisi olan Limerick Kontesi'yle birlikte özel bir resitalde okulda çaldığı bir gün Agatha'yı yine endişeler bağlamış ve heyecandan yaptığı pek çok hatalarla bu defa herkesin önünde utanç verici bir duruma düştüğünü hissetmişti. Sahne korkusunun piyanist olma emelleri açısından hayatındaki en büyük engel olduğu aşikârdı. En sonunda cesaretini toplayarak bir gün Charles Fürster'e konuyu açmış ve o da dürüst bir dille Agatha'ya hiçbir zaman konser piyanisti olamayacağını söylemişti. Dünya devamlı olarak sahne korkusuyla cebelleşen bir piyanistten mahrum olurken dâhiyane bir yazar kazanmış oluyordu böylelikle. Ama Agatha Christie'nin piyano sevgisi hiçbir zaman onu terk etmeyecekti. O her zaman evinde kendi başına, zaman zaman da çok yakın aile fertleri önünde, piyanosunun başında çalmaya ve çalışmaya devam edecekti. Hatta 17 yaşındayken bestelemiş olduğu *One Hour with Thee (Seninle bir Saat)* adlı bir vals dahi A. M. C. Miller adı altında yayımlandı.

Wagner sopranosu Minnie Saltzman
Stevens, 1906

Christie'yi Wagner sopranosu olarak hayal etmek

Çok iyi bir sese sahip olan ve şan dersleri de alan Agatha Christie operaya da düşküncü ve Wagner'in *Ring* operalarının tamamını 1876'da Bayreuth'taki dünya prömiyerini de idare eden Hans Richter'in şefliğinde Londra'da izlemişti. Bir başka performansta Amerikalı soprano Minnie Saltzman Stevens'ı *Tristan ve Isolde* operasında Isolde rolünde dinlemiş ve uzun bir süre kendisinin de bir gün gerçek bir sahnede Isolde'yi canlandıracağını hayal edip durmuştu. Agatha Christie'yi bir Wagner sopranosu olarak hayal etmek dahi Greenway'de hayal gücü engin olanlar için zor bir tablo olmalıydı, ama bunun imkânsız olduğunu Christie'nin kendisi de, otobiyografisinde belirttiği gibi, biliyordu. Yine de dayanmamış ve bir gün Metropolitan Opera'dan bir şancının önünde birkaç arya söylemiş, sesinin opera sahnesi için yeterince güçlü olmadığı cevabını almıştı. Bütün bunlar romanlarından bildiğim tayırlu, dalgalı beyaz saçlı Agatha Christie profilinden ne kadar da farklı biyografik bilgilerdi ve Greenway'deki Steinway piyanosu başında beni ona sanki daha

Agatha Christie'nin piyanosu

da yakınlaştırmıştı. O an piyanonun üzerinde elle yazılmış şu not dikkatimi çekti: "Arzu ederseniz bu piyanoyu çalabilirsiniz". Yani Agatha Christie'nin piyanosu evini ziyaret eden ve piyano çalmayı bilen herkese çalması için sunuluyordu. Müzik enstrümanlarının da ruhu olduğuna inananlar için bu, sanki Christie'nin ruhuna dokunmak gibi bir his olmalıydı ve belki de o evden

ayrılırken o büyük yazarla gerçek bir tanışıklığın, samimi bir tokalaşmanın en derin hissiyatı olmalıydı. Bundan daha güzel bir "harikûladelikler avı" olabilir miydi... 🐾

Emre Aracı'nın *Andante*'deki geçmiş yazılarının tamamına www.emrearaci.weebly.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Agatha Christie Greenway'de eşi Max Mallowan ile birlikte piyanosunun başında, 1946